

Műhelyek

„Műhely” szavunk első dokumentált előfordulása 1533-ból való: a Murmelius-féle szójegyzék a latin *officina* (ejtsd: officína, hangsúlya az í hangon) szó megfelelőjeként hozza. Akár tükörfordítása is lehetne a német *Werkstatt* szónak. Akadémiai történeti-etimológiai szótárunkban van egy korábbi adat is, az 1440 körül keletkezett Jókai-kódexre, a legrégebb magyar nyelvű, kézzel írott könyvre hivatkozva; ez a könyv őrizte meg Assisi Szent Ferenc 1370 táján fordított legendáját. A hamis adat forrása egy rossz olvasat és értelmezés. 1538-ból ismerjük a *műszer* szót mint a *Werkzeug* megfelelőjét. Ez s még néhány hasonló, *mű-* előtagú szó „spontán keletkezett birtokos összetételek” (TESz), nagy részük azonban nyelvújítási szó, mint maga a *műszó* is, amelynek önálló keletkezését mutatja, hogy csak jelentésében felel meg a latin *terminus technicus*-nak és a német *Fachausdruck*-nak vagy a *Fachwort*-nak, amelyek tükörfordításai: *szakki-fejezés*, illetve *szakszó*. Ma inkább ezt a kettőt használjuk a tudományos nyelvben. A *mű-* előtag a *műhely*, *műszer* és a XIX. századi *műterem*, *művezető* szavakban ’munka, tevékenység’ jelentésű, a *műszó* és XIX–XX. századi társai, mint a *műút*, *műfog*, *művégtag*, *műselyem*, *műhold*, *műszempilla* arra utalnak, hogy az a valami ’mesterséges, szándékosan vagy valami pótlására létrehozott’; ma leginkább ebben az értelemben termékeny az összetételekben a *mű-*. A harmadik jelentéskategória is német szavak tükörfordításának tekinthető: ilyenkor ’művészi; művészeti alkotás’ a jelentés, mint a nyelvújításkori *műértő*, *műremek*, *műkereskedő*, *műkedvelő* vagy a későbbi *műkritika*, *műkritikus* szavakban.

Mikor gyermekkoromban a tanyabokorból beértünk a faluba, éktelen nagy munkazaj jelezte a kovács műhelyét. Általában egyedül dolgozott, inasa se volt, a lovak patkolásában a gazda segített neki. A tudományos műhely fogalmához ma általában hozzátartozik az állandóság és az, hogy egy tapasztaltabb mester irányítása alatt többen dolgoznak együtt. E lapszámunk írásai nagyrészt egy liturgiátörténeti műhelyet mutatnak be, amely a Magyar Tudományos Akadémia (ma az ELKH) Bölcsészettudományi Kutatóközpontja Zenetudományi Intézetében, a Mezey László alapította, változó affiliációjú kódextöredék-kutató műhelyben (ma *Fragmenta Codicum*) és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, majd Egyetem Egyházzene Tanszékén, illetve Kutatócsoportjában folyó középkori egyházikultúra-kutatásba legfiatalabbként, de már „történelmet” maga mögött tudva kapcsolódott be — erőteljes liturgiátörténeti hangsúllyal. Mindezek civil intézmények, amelyeket politikai rendszereken és kormányváltásokon átívelő állami támogatás tart fenn. Az ELTE BTK Vallástudományi Központja keretében korábbi kutatási pályázatok és eredmények alapján 2015-ben formalizált Liturgiátörténeti Kutatócsoport (vez. Földváry Miklós István) ezen a néven 2018-tól, az ELKH BTK ZTI Régi Zenei Osztályának (vez. Czagány Zsuzsa) Digitális Zenei Fragmentológia Kutatócsoportja 2019-től az Magyar Tudományos Akadémia „Lendület”-hálózata részeként 2023-ig, ill. 2024-ig kiemelt pénzügyi támogatást kap. Műhelyeikből erős munkazaj hallatszik: műremek készülnek.